YMPÄRISTÖMINISTERIÖ MUISTIO

Ympäristöneuvos Merja Turunen 25.5.2020

Eduskunnan ympäristövaliokunnan asiantuntijakuuleminen 26.5. klo 10

Asia: Valtioneuvoston U-kirjelmä eduskunnalle eurooppalaisesta ilmastolaista (U11/2020 vp)

Euroopan komissio antoi 4.3.2020 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi puitteiden vahvistamisesta ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi ja asetuksen (EU) 2018/1999 muuttamisesta (Eurooppalainen ilmastolaki). Ehdotus ei sisällä vaikutustenarviointia, vaan vaikutusten osalta nojataan komission vuonna 2018 Puhdas maapallo kaikille –tiedonannon tueksi tekemään analyysiin vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoitteen vaikutuksista sekä EU:n sopeutumisstrategian arviointiin.

Asetus on osa EU:n vihreän kehityksen ohjelman toimeenpanoa. Ehdotuksen tarkoituksena on luoda puitteet ilmastoneutraaliuden saavuttamiselle EU:ssa vuoteen 2050 mennessä.

Ehdotuksessa

- asetetaan sitova EU:n ilmastoneutraaliustavoite vuodelle 2050. Tavoite kattaa kaikki alat sekä kaikki kasvihuonekaasut ja se on saavutettava EU:n sisäisin toimin. Tarvittavia toimia tehdään sekä unionitasolla että kansallisella tasolla. Aloilla, joilla kasvihuonekaasupäästöjen lopettaminen on haastavinta, niitä kompensoidaan poistumilla.
- säädetään ilmastonmuutoksen sopeutumiseen liittyvistä toimista. Jäsenvaltiot velvoitetaan tekemään kansallinen sopeutumissuunnitelma- tai strategia.
- säädetään vuoteen 2050 ulottuvan kehityspolun asettamisesta. Komissio päättää delegoitujen säädösten nojalla vuosien 2030-2050 välisestä kehityspolusta ja tarkastelee EU:n kehityspolkua uudelleen joka viides vuosi Pariisin sopimuksen aikataulun mukaisesti.
- säädetään hallintoprosessista, jonka avulla seurataan, että EU etenee kohti ilmastoneutraaliustavoitetta ja sopeutumista. Komissio arvioi edistymistä viiden vuoden välein Pariisin sopimuksen aikataulun mukaisesti ja raportoi arvioinneista neuvostolle ja Euroopan parlamentille. Komissio voi esittää jäsenmaille suosituksia taikka ehdottaa unionitason toimia.
- säädetään nykyisen vuoden 2030 kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoitteen uudelleen tarkastelusta. Komissio tuottaa vaikutusarvioidun suunnitelman syksyyn 2020 mennessä. Vuonna 2021 komissio tekee tarpeen mukaan ehdotuksia unionin lainsäädännön muuttamisesta.

Valtioneuvosto pitää asetusehdotusta yleisesti ottaen hyvänä ja pääosin kannatettavana. Keskeisimpinä näkemyksinään valtioneuvosto

- tukee 2050 ilmastoneutraaliustavoitteen sisällyttämistä oikeudellisesti sitovaksi tavoitteeksi EU:n ilmastolainsäädäntöön ja vuoden 2030 päästövähennystavoitteen uudelleentarkastelua sekä esittää tavoitteen tiukentamista vähintään 55 %:iin vuoden 1990 tasosta.
- pitää hyvänä asetuksen yhdenmukaisuutta Pariisin sopimuksen velvoitteiden kanssa ja korostaa 1,5 celsiusasteen lämpenemistavoitteen saavuttamista.
- pitää tarpeellisena ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttamisen seurantaa, mutta haluaa vielä tarkemmin selvittää delegoitujen säädösten käyttöä, kun seurannassa käytettävästä kehityspolusta päätetään.
- tukee jäsenmaille asetettavaa velvoitetta laatia ja toimeenpanna ilmastonmuutokseen sopeutumista koskeva suunnitelma tai strategia.

- pitää hyvänä, että asetuksen mukainen raportointi pohjautuu jo EU-lainsäädännössä oleviin velvoitteisiin laatia kansallinen energia- ja ilmastosuunnitelma ja korostaa, että jäsenvaltioiden suunnittelu-, seuranta- ja raportointitaakkaa ei tule kohtuuttomasti lisätä.
- pitää tässä vaiheessa hyvänä, että ilmastoneutraalius tulee saavuttaa EU:n sisäisin toimin, mutta katsoo, että kansainvälisten joustojen käytön mahdollistamista voitaisiin tarkastella myöhemmässä vaiheessa esimerkiksi EU:n kehityspolun uudelleentarkastelujen yhteydessä.
- katsoo, että maankäyttösektorin hiilivarastoja ja nieluja tulee hallinnoida jäsenmaakohtaisesti. Valtioneuvosto katsoo, että asetusehdotus ei ole ristiriidassa tämän periaatteen kanssa.
- pitää tärkeänä Euroopan unionin ilmastolainsäädännön avointa valmistelua ja yhteiskunnan osallistumista laajasti lainsäädännön valmisteluun.

Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että Pariisin sopimusta pannaan EU:ssa toimeen ja että Suomen puheenjohtajuuskaudella Eurooppa-neuvostossa sovittu ilmastoneutraaliustavoite vuodelle 2050 sisällytetään oikeudellisesti sitovaksi tavoitteeksi EU:n ilmastolakiin.

Komissio on ilmoittanut etenevänsä ilmastolainsäädännön uudistamisessa ja ilmastopolitiikan kehittämisessä EU:n vihreän kehityksen (Green Deal) ohjelman mukaisesti. Green Deal tulee komission sekä lukuisten jäsenmaiden mielestä olla myös selkeästi osa niitä toimia, joita tehdään COVID-19 –kriisin jälkeen yhteiskunnan ja talouden palauttamiseksi raiteilleen.

Komission ilmastolakiehdotus ei vielä sisällä tarkkaa ehdotusta siitä, mikä EU:n 2030 päästövähennystavoitteen tulisi olla, mutta siinä pyydetään komissiota tarkastelemaan vaihtoehtoja päästövähennystavoitteen nostamiseksi nykyisestä 40 %:sta 50-55 %:iin verrattuna vuoden 1990 päästötasoon. Green Dealin ja ehdotetun ilmastolain mukaisesti komissio tekee vaikutusarvion ja suunnitelman EU:n vuoden 2030 päästövähennystavoitteen nostamisesta. Ympäristöministeriö korostaa, että komission tulisi tehdä vaikutustenarviointi ilmoittamassaan aikataulussa eli syyskuuhun 2020 mennessä, jotta EU voisi päättää uudesta tavoitteesta ja ilmoittaa uudistetun päästövähennystavoitteensa (NDC) ilmastosopimuksen sihteeristölle vuoden 2020 aikana Pariisin sopimuksen mukaisesti.

Sitova EU:n pitkän aikavälin tavoite sekä sen saavuttamiseksi tehtävät lainsäädäntö- ja politiikkatoimet EU:ssa auttavat Suomea pääsemään paremmin kansallisesti asetettuun hiilineutraaliustavoitteeseen sekä tasoittavat tilannetta jäsenmaiden kesken. Päätös vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoitteesta sekä tulossa oleva komission ehdotus vuoden 2030 päästövähennystavoitteen uudistamisesta vahvistavat myös EU:n asemaa kansainvälisenä ilmastopolitiikan edelläkävijänä.

Komission ehdotuksen käsittely EU:ssa

Komission ehdotus ehdittiin esitellä ympäristöneuvostossa ja neuvoston ympäristötyöryhmässä ennen COVID-19 - kriisiä. Työryhmäkäsittelyä jatketaan 25.5. ja ehdotuksesta keskustellaan mahdollisesti kesäkuussa ympäristöneuvostossa. Euroopan parlamentin on tarkoitus äänestää ehdotuksesta syyskuussa.